

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію

Фендрікова Костянтина Миколайовича

«Реалізація професійно-педагогічного потенціалу преси у процесі фахової підготовки майбутніх учителів»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Одним з найважливіших завдань підготовки педагогічних кадрів є забезпечення професійного саморозвитку та самореалізації особистості в умовах динамічної інноватизації навчально-виховного процесу у системі середньої та вищої освіти. Значущість цього неодноразово підкреслювалася в таких державних документах, як Закон України «Про вищу освіту», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» та інших. На сучасному етапі є актуальною проблема підготовки вчителя, який вміє критично переосмислювати найкращі надбання педагогічної думки, творчо реалізовувати їх у власній діяльності, виявляючи ініціативність, відповідальність, самостійність. Це актуалізує необхідність концептуального обґрунтування та розробки методично ефективного інструментарію реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси у фаховій підготовці майбутніх учителів. Пріоритетність зазначеної проблеми пояснюється й тим, що ознайомлення з кращими зразками передового педагогічного досвіду, залучення студентів до їх всебічного вивчення й апробації у власній професійній діяльності дозволяє активізувати процеси модернізації змісту освіти, організувати її відповідно до прогресивних світових тенденцій і сучасних вимог ринку праці.

Слід наголосити, що дослідження виконувалося відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в

середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах» (РК № 1-200199004104).

Стосовно наукового апарату підкреслимо, що К. М. Фендріковим коректно визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження. Для досягнення мети, вирішення висунутих завдань і перевірки припущення дослідження використано сукупність взаємодоповнювальних наукових методів дослідження, які відображають діалектичну єдність теоретичного й емпіричного рівня пізнання.

Наукова новизна дослідження полягає, насамперед, у тому, що автор на основі змістовного аналізу психолого-педагогічної літератури повно обґрунтовує сукупність педагогічних умов, котрі забезпечують ефективність реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси вищих педагогічних навчальних закладів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів.

Структура дисертації є логічною; вона віддзеркалює намагання автора вичерпно, системно дослідити проблему реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси у підготовці майбутніх учителів.

Зокрема, в першому розділі («Теоретичні питання реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси вищих педагогічних навчальних закладів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів») К. М. Фендріковим з необхідною доказовістю визначено суть ключових понять дослідження, зокрема «професійна підготовка» (с. 41), «потенціал» (с. 51), «передовий педагогічний досвід» (с. 69). Правомірною є позиція автора стосовно того, що вузівська преса є особливим видом галузевих багатотиражних газет, котрий виражає корпоративну філософію вищого навчального закладу і слугує одним із засобів його позиціонування в освітньому просторі (с. 13). Можна повністю погодитися і з твердженням дисертанта про те, що професійно-педагогічний потенціал преси доцільно розглядати як сукупність засобів, джерел, ресурсів професійно-педагогічного впливу на процес фахової підготовки майбутніх учителів.

Грунтовний аналіз наукової літератури дозволив К. М. Фендрікову з'ясувати й схарактеризувати тенденції розвитку вузівської преси у національній вищій школі (с. 18-39). Зокрема автор на основі аналізу численних прикладів докладно аргументує, що перші вузівські видання виникають у другій половині XIX століття, а як окремий вид преси розглядаються вже у 20-30-і роки XX століття. У радянський період тенденції розвитку вузівської преси визначалися суспільно-політичними чинниками та реформами вищої школи. Автор правомірно доводить, що сьогодні цей вид преси є інструментом формування іміджу навчального закладу, важелем підвищення якості соціальної та професійної підготовки майбутніх фахівців.

Результати широкого теоретичного аналізу преси вищих педагогічних навчальних закладів дозволили дисертанту виявити такі її функції, як комунікативно-інформативна, ціннісно-орієнтаційна, агітаційно-пропагандистська, соціально-організаторська, креативна, функція акумулювання суспільної думки (с. 53-59).

Не викликають заперечень й сформульовані педагогічні умови реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси: популяризація на сторінках преси передового педагогічного досвіду; залучення майбутніх учителів як дописувачів вузівських газет; використання матеріалів преси у навчально-виховному процесі (с. 68-95).

Все зазначене вище дозволило дисертанту виконати перше, друге та частково третє завдання дослідження.

Зазначимо, що в другому розділі («Експериментальна перевірка педагогічних умов реалізації професійно-педагогічного потенціалу преси вищих педагогічних навчальних закладів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів») подано вичерпний аналіз засобів організації педагогічного експерименту.

Слід звернути увагу на практичну значущість методики діагностичного етапу, на якому був з'ясований вихідний рівень якості фахової підготовки студентів. Досить виважено, на наш погляд, у дисертації розглядаються

критерії і показники якості фахової підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної діяльності: мотиваційно-ціннісний, змістово-операційний, особистісно-оцінний (с. 106). Уточнені критерії та показники дозволили виявити рівні якості фахової підготовки студентів: високий, достатній, низький (с. 107-108).

До суттєвих результатів дослідження, на наш погляд, можна віднести запропоновані автором засоби популяризації передового педагогічного досвіду на сторінках газет. Наголосимо, що їх слушно було систематизовано відповідно до окремих напрямів, наприклад, інформаційного (студенти ознайомилися з інноваційним педагогічним доробком через систему різних рубрик), комунікаційного (майбутні вчителі дізнавалися про події професійно-педагогічного спілкування, наприклад, методичні семінари, науково-практичні конференції, педагогічні читання тощо), навчального (студенти були інформовані про найостанніші досягнення в методиці викладання навчальних дисциплін), експертного (майбутнім фахівцям, окрім іншого, були представлені рекомендації щодо підвищення якості самопідготовки) (с. 118-135).

Цілеспрямованого, системного характеру набуває й організація дисертантом діяльності гуртка «Медіаосвіта», що дозволило залучити майбутніх учителів до підготовки та публікації матеріалів у студентських засобах масової інформації. Безперечно цінним у форматі функціонування цього гуртка є формування у студентів теоретичних знань про види ЗМІ, їхні структурні компоненти, особливості видання, практичних умінь розробляти творчі плани, проводити інтерв'ювання, оформляти статті тощо (с. 137-146).

Окрім окресленого вище, неабияке практичне значення має система завдань гностико-евристичного, інтеграційного, пошуково-творчого, ігрового характеру, реалізованих відповідно до третьої педагогічної умови. Ці завдання активно впроваджувалися в процес викладання навчальних дисциплін лінгвістичного, психолого-педагогічного циклів, а також організації позааудиторних виховних заходів (с. 147-157).

Слід наголосити, що К. М. Фендріковим чітко визначено завдання констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту, обрано ефективні методи вимірювання, ґрунтовно проведено кількісний та якісний аналіз експериментальних даних. Із знанням справи застосовано методи математичної статистики для встановлення вірогідності результатів дослідження. Отже, логіка експерименту, коректність інтерпретації його результатів, правомірність висновків не викликають сумнівів.

Ефективність розроблених К. М. Фендріковим методів реалізації педагогічних умов, стабільність результатів надає можливість використовувати рекомендації дисертації у масовій педагогічній практиці закладів вищої освіти, а саме в процесі викладання навчальних дисциплін «Сучасна українська мова», «Лексикологія», «Стилістика», «Мовознавство», «Теорія літератури», «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Основи педагогічної майстерності» тощо, при підготовці курсових та дипломних робіт.

Усе зазначене вище дозволяє стверджувати, що автором вирішено третє та четверте завдання дослідження.

Підкреслимо, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, є обґрунтованими; повнота їх викладу в наукових працях автора не викликає сумніву. Зокрема, за темою дисертації опубліковано 11 одноосібних праць, серед яких 4 статті в провідних фахових наукових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні.

Відзначаючи високий рівень виконаного дослідження, наукову культуру викладення матеріалів, відзначимо ряд питань, які потребують пояснень і уточнень. Зокрема:

1. Цілком погоджуючись з тим, що якість фахової підготовки підвищується, якщо реалізувати професійно-педагогічний потенціал преси відповідно до визначених автором педагогічних умов, слід було б

конкретизувати більш повно, що має розглядатися як результат окресленої фахової підготовки (§ 1.3).

2. Вважаємо, що на с. 105-106 є доцільним класифікувати та схарактеризувати компоненти компетентності майбутніх учителів, що й дозволяє представити визначені автором критерії (мотиваційно-ціннісний, змістово-операційний, особистісно-оцінний).

3. Навчальні дисципліни («Теорія і практика журналістської роботи», «Основи журналістикозавства», «Редагування», «Редагування освітніх видань», «Авторське редагування», «Деонтологія редакторської діяльності»), у процесі викладання яких автор організовує формувальний експеримент (с. 147-148), не відповідають освітньо-професійній програмі підготовки саме майбутнього вчителя.

4. Робота значно виграла б, якби К. М. Фендріков, репрезентуючи інструментарій реалізації третьої педагогічної умови, більш чітко класифікував завдання гностико-евристичного, інтеграційного, пошуково-творчого, ігрового характеру(с. 147-157).

5. Враховуючи, що формувальний експеримент проводився на базі різних вишів (а саме, українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка, факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету), доцільно було б представити результати констатувального та контрольного етапів експерименту відповідного до кожного вишу та факультету (§ 2.1, 2.3).

Однак, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної праці, яка виконана на належному теоретичному та методичному рівні.

Автореферат відображає основні положення дисертації. Її зміст відповідає спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Висновок: з огляду на актуальність дослідження, цінність напрацьованих результатів, наукову новизну і практичну значущість висновків, їх достатню апробацію на практиці й у фахових виданнях вважаємо, що дисертація на тему «Реалізація професійно-педагогічного потенціалу преси у процесі фахової підготовки майбутніх учителів» є завершеною, самостійною науковою працею, що відповідає вимогам, які висуваються до кандидатських дисертацій, зокрема п.п. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, що дає підстави для присудження її автору – Фендрікову Костянтину Миколайовичу – наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри французької філології
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

 М. О. КНЯЗЯН

Підпис засвідчую:

кандидат хімічних наук, доцент,
секретар вченої ради
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

 С. В. КУРАНДО